

PILVES

TÕNU KARJATSE

„PILVES“ (Spun). Režissöör **Jonas Åkerlund**, produtsendid **Chris Hanley**, **Timothy Wayne Peternel**, **Fernando Sulichin** ja **Danny Vinik**, stsenaaristid **Will De Los Santos** ja **Creighton Vero**, operaator **Erik Broms**, muusika: **Billy Corgan**, monteerijad **Jonas Åkerlund** ja **Johan Söderberg**. Osades: **Jason Schwartzman**, **Brittany Murphy**, **Mickey Rourke**, **Mena Suvari**, **John Leguizamo** jt. 35 mm, 100 min, värviline. Tootjad: **Brink Films/Little Magic Films/Muse Productions**; USA/Rootsi, 2002.

Tere tulemast narkoreaalsusse! **Jonas Åkerlundi** esikfilm „Pilves“ (Spun, 2002) viib vaataja sellesse maailma, mida on täis politseikroonikad, lugematud krimifilmid ja MTV. Ühtlasi on see ka maailm, mille eest hoiatavad terve mõistus, vanemad ja kasvatusasutused, aga mis sellegipoolest evib ohtlikku tõmmet.

Filmiajalooliselt asetub „Pilves“ (või sisuliselt ehk isegi sobivamalt „Tsükliis“) ühte ritta **Danny Boyle’i** „**Trainspottingu**“ (1996), **Terry Gilliami** „**Ratastel Las Vegasesse**“ (*Fear and Loathing in Las Vegas*, 1998) ja **Darren Aronofsky** „**Reekviemiga unistusele**“ (*Requiem for a Dream*, 2000), kui mainida hiljutisemaid teetähiseid narkofilmide põnevas reas. Kui nimetatud filmilugudel oli omamoodi arvestatav side reaalsusega, nagu me oleme harjunud nägema, siis Åkerlund püüab narkomaani maailma väljendada juba muudetud võtmes – pleekinud ja samas teravustatud värvigamma, hektiline montaaž, kiirete plaanimuutustega edasi antud juhuslikud detailid ning groteskini heroiseeritud narkosõltlased alates tarvitajatest kuni ainevalmistaja endani. Peategelase lugu



„Pilves“, 2002.
Režissöör **Jonas Åkerlund**.

on näidatud kõrvaltvaataja positsioonilt, kuid ka kõrvaltvaataja ise ei saa end tunda päris kahe jalaga maa peal olevana. Traditsioonilisema hoiakuga filmivaataja hoiab pead ja silmi kinni juba esimese kümne minuti järel, sest muusikavideo- ja reklaamiklippideladne fetišeeriv kujutusviis ning tobe-cool'id kangelased ületavad kaine vastuvõtuvõime piiri. Filmi „Pilves“ võib selles mõttes käsitleda ka satiirina nii MTV-põlvkonna sisutühja cool’itsemise kui ka tulemusteta narkoennetustöö kohta. Vürtsitatud koomika pole aga kunagi leidnud kohe laialdast tunnustust.

Narkopilve värvingu ja lõbusate meeleseiklusteta oleks „Pilves“ pigem traa-

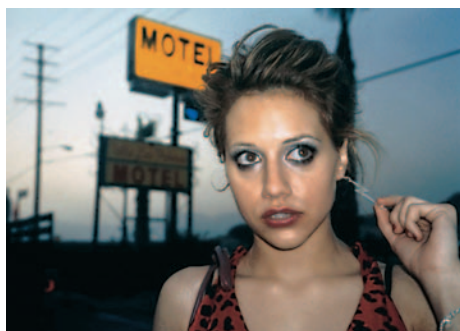
giline elupilt hukkaläinud noorusest ning ühiskonna varjukülje trööstitusest. Omamoodi on „Pilves“ ka kõikvõimalikes sõltuvusahelates väljenduva moodsa hedonistliku tarbimiskultuuri hüperbool. Sama teemat käsitles Aronofsky „Reekviemis unistusele“, kus oli näidatud erinevaid sõltuvusvorme alates televiisorivaatamisest ning saleduskuuridest ja lõpetades tugevate narkootikumidega. Kumarduse Aronofskyle teeb ka Åkerlund, võttes peaaegu üksüheselt üle kujutusviisi silmapupillide laienuemisest-kitsenemisest ja maailma defragmenteerumisest järjekordse doosi omandamisel. Viiteid filmiajalukku leiab Åkerlundilt veelgi, kui mõelda kas või ülekaalulisele rämpstoidust elavale naisele autovagunis [John Watersi „Roodsad flamingod“ (*Pink Flamingos*, 1972)] või jalaga uksi avavatele destruktiivsetele ja edevatele politseinikele [USA teleseriaal „S. W. A. T“ (1975–1976)].

Sisuliselt ei toimu „Pilves“ mitte kui midagi; kogu kujutatud ühiskondliku koosluse mure on uue doosi hankimine, olgu siis ostes või valmistades. Kogu tegelaskond on aegumatutele draamanõuetele vastavalt ära toodud juba alguskaardrites, kui peategelane Ross (**Jason Schwartzman**) läheb uut doosi nõutama kohaliku diileri Spider Mike'i (**John Leguizamo**) käest, tutvudes seal kahe tüdruku, Cookie (**Mena Suvari**) ja Nikkiga (**Brittany Murphy**). Viimane on aga filmi naela, valget puru oma salajase retsepti alusel tootva Koka ehk Cooki (**Mickey Rourke**) tüdruksõber (Kokk on ainuke, kel on loos artikkel „The“). Et Ross on ainuke autoomanik, jääb ta Koka ja tema tüdruku autojuhiks, saades vastu lubaduse poole aasta annusele. Ajaliselt kestab tegevus kolm päeva, mil Ross püsib ärkvel üha uute dooside najal, ja lõpeb siis, kui peategelane lõplikult ära kustub. Tegevuskohaks suvaline kolgas kusagil Ameerika tühermaal (täpsemini küll ühes Los Angelese põh-

jaosa orus), kust lähemasse suurlinna sõidetakse vaid korraks. Seega järgib Åkerlund siin ka klassikalist aja ja koha ühtsuse ning järgnevuse nõuet.

Koka ilmumine on filmi üks lähte-kohti, ehkki see toimub ligi kümme minutit pärast filmi algust. Mickey Rourke'i Kokk on filmi karismaatilisim rollilähendus, Rourke'i enda sõnul pani ta sellesse mängupõrgutes ja bensinijaamades nähtud tsiklimehi, tätoverituid *macho*'sid ning igat sorti kupeldajaid ehk teisisõnu sootsiumi kõntsa. Ta mängib kriminaali rolli aga sedavõrd nauditavaks, et sellest kujunev kõrvalliin jätab osaliselt varju isegi pealiini ehk siis Rossi elu ja juhtumised. Kokka kaitsvat tiiba ehk homorikkurist Meest, The Mani, kehastab **Eric Roberts** – tema magamistuba meenutab aga kahtlaselt **Stanley Kubricku** „Kellavärgiga apelsinis“ (*A Clockwork Orange*, 1971) nähtut. *Hommage* meistritele siingi.

„Pilves“ klassikalisisus ei väljendu mitte ainult aja ja tegevuse ühtsuses, vaid ka küllaltki üheselt edasi antud karakterites – narkosõltlastest noored on peamiselt tahtejõuetud mängukandid Kurja ehk siis Koka ja Mehe käes. Sama mädad nagu ülejäänud maailm on ka korralvurid, kes teiste jahtimisest vabal ajal niisamuti puru hingavad. Filmi „Pilves“ võib klassikalises mõttes julgelt nimetada komöödiaks, kuna ta räägib „halbatest“ tegelaskujudest (tragöödia keskendub aga positiivsete iseloomuomadustega tegelastega juhtuvatele sündmustele, mis nende elu rikuvad). Positiivseid jooni ei leia me isegi ainukeses tavareaalsust märkivas tegelaskujus, Rossi endises tüdruksõbras Amys (**Charlotte Ayanna**), kes ei suuda Rossile andestada võlga. Sõltlaste elu saab rikkuda vaid doosi mõju otsalõppemine ja see, kui ei avane enam mingit võimalust uut hankida – probleem, mida kaines argielus on ehk raske mõista, kuid väga suur on samas nende arv, kes



„Pilves“.



tõsimeeli ei oska leida endale õhtul tegevust ja vihastavad, kui televiisor või arvuti peaks mingil põhjusel rivist välja langema... Seega pole sõltuvusprobleem mitte ainult süstivate narkomaanide pärusmaa.

Filmile ette heidetud hektilisus ja muusikavideolik järjepidetus on osa süžeesest, samas ei mõju 100 minutit kulgemist venitatud muusikaklipina, muusika on selles pigem aimatav, aga ka oluline kujunduselement. Filmi tiitritest selgub üllatavalt pikk artistide nimistu, muusikapalad vahelduvad teinekord isegi märkamatuks, aktsentueerudes sisuliselt pöördelistel kohtadel. Kogemust heli ja pildi kokkuviiimisel on Åkerlundile andnud koostöö selliste nimedega nagu **Moby**, **Madonna**, „**Smashing Pumpkins**“, „**Prodigy**“ (NB! Åkerlundi käe all valminud *Smack My Bitch Up* näitamine keelati päevasel ajal selle väidetava ebatsensuursuse pärast mitmes riigis). Algupärase nimimuusika on kirjutanud **Billy Corgan** („Smashing Pumpkins“), tema tõlgendus „**Iron Maideni**“ *Number of the Beast*’ist töötab oma pööratud rütmipildi ja esituslaadiga keemiast ähmastatud filmireaalsuses ülisobivalt.

Aine, mille ümber „Pilves“ tegevus keerleb, on amfetamiin – *crack*, *speed*, *bomb*, *spun* ja muud varjunimed, mida filmi algul ridamisi ette loetakse. See on keemilisel teel saadud valge, lõhnatu,

kibedamaitseline pulber, lahustub kergelt jookides ja seda saab sisse võtta suitsuna, süstina, nuusutades või neelates. (Åkerlund lisab oma linatööga sellesse loetellu ka silmad.) Amfetamiiniga kaasneb südamepekslemine, tõusev vererõhk ja kehatemperatuur, sage hingamine. Et tegemist on neurotoksilise ainega, toob selle sage kasutamine kaasa ajukahjustused; suured doosid tekitavad närvilisust, paranoiat, tsüklilist väljatulekuga kaasneb depressioon; krooniline kasutamine lisab sellele hallutsinatsioonid, skisofreenia ja vägivaldse ning hävitusliku käitumise.

„Pilves“ stsenaariumi on kirjutanud **Will De Los Santos**, endine amfetamiinisõltlane, kes on pärast võõrutust asutanud ühe USA viljakaima poeesiakirjastuse „The South Ash Press“ ja tootnud tele-*show*’sid. Seni vaid muusika- ja reklaamiklippe teinud Åkerlund ise väidab, et tunneb amfetamiini vaid Los Santose käsikirjast. Režissööri enda sõnul oligi ta taotlus teha narkootikumidevastane film, pilguheit narkomaanide jõuetusse sisemaailma, mis tooks välja amfetamiini ohtlikkuse. Vaatajale on „Pilves“ aga ohutu reis tundmatusse, millest naasmine ei pruugi olla igapäevase jöukohane.

Narkootikumide kahjulikkusele viitavad kõik filmiajalukku läinud psühheedeelsed ja mitte-psühheedeelsed samainelised linatööd. Ka kurikuulus

„**The Trip**“ Roger Cormanilt (1967) käsitleb narkosõltlast, andes edasi nii hallutsinatsioone kui ka tegelase kummalist käitumist kõrvaltvaates. Toona oli film aga oma otsekohesuses liiga julge ja Suurbritannias on selle näitamine ning levitamine seaduslikult lubatud alles alates läinud aastast. Cormani film on Åkerlundi omaga võrreldes hedonistlikum, keskendudes rohkem muutustele peategelase sisemaailmas ja loobudes üheselt mõistetavast lõpumoraalist, mis selgelt joonistub välja Åkerlundi filmis. [Sama ajastu narkofilmidest on karmima tegevustikuga **Richard Rushi** „**Psych-out**“ (1967), kus on näidatud nii hallutsinatsioonidega kaasnevat vägivaldsust kui ka teadmatut enesehävituslikkust]. Cormani *LSD (Lovely Sort of Death)* käsitus ja Åkerlundi amfetamiinitsükli märkiv „Pilves“ kannavad mõlemad aastakümnete vahest hoolimata aga moraalselt sõnumit – kunstivormi valatud hoiatust keemilise mõnumaailma hästi varjatud ohtude eest. Keemia laastavust varjab valguse, kujundite ja värvide kaleidoskoop Cormanil ning maso-porno animatsioon Åkerlundil.

„Pilves“ on seega aja märk – nii nagu „Trainspotting“ keskendus heroiniisõltlastele, pühendab Åkerlund oma filmi odava ja laastavama keemia ohtudele. Vaataja ei näe „Pilves“ küll värisevaid, laamendavaid, mädanevaid ja oksendavaid narkomaane, kogu räpasus jääb koomilise klipilikkuse taha.

Mõnevõrra ühesema pildi narkootikumide mõjust võib saada samuti läinud aastal valminud **Catherine Hardwicke**'i esiktöös „**Kolmteist**“ (*Thirteen*), kus teismeliste narkolembus jõuab vaatajani perekonna lõhenemise ja füüsiliste läbielamiste kaudu. „Kolmteist“ on tragöödia klassikalises mõttes – peategelane satub sõltuvusse iseenese teadmata, püüdes kohanduda keskkonna ja täiskasvanute maailmaga. „Pilves“ tegelastel neid probleeme pole, õigemini

on see läbitud etapp. Nikki võtab oma roheliseks muutunud koeraga ette kodutee, kehastades siin lootust ja eeskujutegelasel Rossile, kes narkounest ärgates peab pöörduma tagasi oma segipööratud toa ning elu ja maksmata võlgade juurde. Kuivõrd võtavad oma eluteed pöörata ülejäänud tegelased, võib vaid arvata – selgeid käitumismudeleid Åkerlund ja Los Santos siiski rohkem õnneks ette ei kirjuta. Võib öelda, et sõltumatu filmistuudio toodangu kohta on siin isegi palju vastu tulnud ühiskonna nõuetele, kuid järeleandmised tagasipöördumisele tõeliste väärtuste juurde on moraalselt õigustatud ja ei ole vastuolus filmi kunstilise terviklikkusega.

Jonas Åkerlundi esikfilm ekspluateerib popkultuuri nii oma klipiliku filmikeele, heliriba kui ka näitlejate valiku poolest, sest lisaks eespool mainitud osatäitjatele näeb filmis **Debbie Harryt**, **Rob Halfordit** ja ka heliloojat **Billy Corganit** ennast. Et MTV-likkus kannab välja kogu filmi lõpuni, võib arvata, et see annab innustust ka teistele *popploited*-filmitegijatele. Põnevusega võib oodata, milliseid tulemusi toob „Pilves“ kaasa Jaapanis, kus jälgitakse hoolega kõike läänemaises popkultuuris toimuvat.

Kinokülastajale tähendab „Pilves“ aga lisaks *indie*-filmi järjekordsele läbimurdele massilevis lubatud seiklustuimastimaailmas, mis tugevdab sõltuvust headest filmidest.

JONAS ÅKERLUND on rootsi režissöör, kes teinud rohkesti muusikavideoid, nagu U2 „*Beautiful Day*“, Madonna „*Music*“ ja „*Ray Of Light*“, *Prodigy* „*Smack My Bitch Up*“, *Smashing Pumpkinsi* „*Try, Try, Try!*“ ja „*Everlasting Gaze*“ ning *Moby* „*Porcelain*“. „**Pilves**“ on tema esimene täispikk mängufilm.